

Det kongelige danske geografiske Selskab.

I det første Møde i Vinteren 1889—90 gav Professor, Dr. theol. *Henrik Scharling* Rejsemeddelelser fra Hauran.

I det andet Møde holdt Kaptajnerne *Martini* og *Schonberg* Foredrag over deres Rejser i Kongoegnene samt foreviste ethnografiske Sager hjembragte fra disse.

Oversigt over de geografiske Kundskaber om Island før Reformationen, af Th. Thoroddsen, Adjunkt i Reykjavik.

I.

Der er ingen Sandsynlighed for, at Island har været beboet eller er blevet opdaget førend i det 8. Aarhundrede; man har i det Mindste ikke fundet ringeste Spor af forhistoriske Levninger, og blandt de historiske Overleveringer findes der intet, der med Sikkerhed kunde pege paa en ældre Forbindelse mellem Island og Fastlandet. Island omtales dog hist og her i gamle, mere eller mindre uhistoriske Kilder i Forbindelse med Begivenheder, som skulle være foregaaede længe før Islands Opdagelse af Nordmændene, men alle disse Skrifter ere bevislig forfattede længe efter Islands Opdagelse, som oftest af Mennesker, der ikke have haft det ringeste Begreb om Islands ældste Opdagelseshistorie. Da flere af disse Beretninger imidlertid i Middelalderen ofte bleve tagne for god Vare, og nogle endogsaa i vore Dage stadig gaa igjen hos enkelte ukritiske Forfattere, kan det ikke undgaaes i en Afhandling om Fortidens Kundskaber om Island at lade nogle af disse Beretninger hurtig passere Revue for Læseren.

Der findes vel næppe noget Spørgsmaal i Geografiens Historie, der har fremkaldt en saa vældig Literatur som Spørgsmaalet om Thules Beliggenhed, og, skjønt det egentlige Spørgsmaal om Pytheas' Thule rimeligvis aldrig fuldstændig vil blive løst, har det dog givet Anledning til mange smukke og nyttige Undersøgelser, thi de Lærdes kritiske Granskninger have kastet mangt et Strejflys over det Mørke, der hviler over Geografiens ældste Historie. Man har herved faaet mange interessante Oplysninger om Udviklingen af de gamle Kulturations geografiske Kundskaber og om Udvidelsen af deres aandelige Horisont. Gjennem hele Middelalderen og lige indtil Midten af det 17. Aarhundrede ansaaes det af de fleste Lærde for fuldstændig givet, at Pytheas' Thule ikke kunde

være andet end Island, og denne Mening er endogsaa flere Gange dukket op i vore Dage. Jeg vil derfor tillade mig at give et kortfattet Resumé af Thulespørgsmaalet for at kunne gjenneemgaa de Hovedpunkter, hvortil denne Mening støtter sig.

Pytheas levede, som bekjendt, paa Alexander den Stores Tid (omkr. 334 f. Kr.) i Massilia, det nuværende Marseille. Massilia, der blev grundlagt af Fokæerne omtrent 600 Aar f. Kr., havde lidt efter lidt hævet sig til betydelig Magt og Rigdom og var bleven Moder til mange græske Kolonier paa Galliens og Spaniens Kyster, og Staden havde trods Karthagos Konkurrence udstrakte Handelsforbindelser og en stor Skibsfart; endnu paa Romernes Tid havde Byen ikke mistet sin Anseelse og var berømt som Sædet for Kunster og Videnskaber. De kostbare Handelsartikler, som Fønikierne hentede fra Evropas vestlige og nordlige Egne, maa ogsaa have haft en stor Tillokkelse for Massilias Kjøbmænd, og Pytheas' Rejse har rimeligvis paa en eller anden Maade staaet i Forbindelse med Handelen. Skønt Handels- og Undersøgelsesrejser til Evropas Vestkyst allerede meget tidlig maa være blevne foretagne af Fønikierne og Grækerne, var Pytheas' Rejse dog den første, der bragte noget videnskabeligt Udbytte. Hans Rejseberetninger bleve dog desværre misforstaaede og ansaaes i Oldtiden for fabelagtige og upaalidelige; hans Skrifter ere tidlig forsvundne, saa man nu kun har nogle forvanskede Citater tilbage. Det er derfor umuligt at gætte sig til det oprindelige Indhold af hans Rejsebeskrivelse. Skjønt Pytheas af nogle Forfattere anklages for Løgnagtighed, fremgaaer det dog af de gamle Beretninger, at han maa have været en for sin Tid ualmindelig dygtig Mand og en videnskabelig Banebryder; han var en dygtig Matematiker og Astronom; han var den første Geograf, der maalte et Steds Polhøjde, og han var